

ספר משלי פרק ג

(ט) כְּבֹד אֶת ה' מְהוֹנֵן וּמֵרָאשִׁית כָּל תְּבוּאָתָךְ:

ילקוט שמעוני מלכים א רמז רכא

כרם היה לנבות היזרעאלי. כתיב כבוד את ה' מהונך, ממה שחנך, שאם היה קולך נאה עבור לפני התיבה, חייא בן אחותו של ר' אלעזר הקפר היה קולו נאה, והיה אומר לו "חייא בני עמוד וכבוד את ה' ממה שחנך. נבות היה קולו נאה, והיה עולה לירושלים, והיו כל ישראל מתכנסין לשמוע את קולו, פעם אחת לא עלה, והעידו עליו בני בליעל ואבד מן העולם, מי גרם לו? על ידי שלא עלה לירושלים בראייה לכבוד את הקב"ה ממה שחננו, למה? שכבר אמרה תורה ולא יחמוד איש את ארצך – אימתי? בעלותך."

מלכים א פרק כא

(א) וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַם הָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעָאֵלִי אֲשֶׁר בְּיִזְרְעָאֵל אֶצֶל הַיַּכְל אַחְאָב מֶלֶךְ שְׁמֶרוֹן:

(ב) וַיִּדְבֵר אַחְאָב אֶל-נָבוֹת לֵאמֹר תִּנְהַלֵּי אֶת-כַּרְמִי וַיְהִי-לִי לְגֶן-יֵרֶק כִּי הוּא קְרוֹב אֶצֶל בֵּיתִי וְאֶתְנָה לָךְ תַּחֲתָיו כָּרַם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ אֶתְנָה לָךְ כֶּסֶף מַחִיר זֶה:

(ג) וַיֹּאמֶר נָבוֹת אֶל-אַחְאָב חֲלִילָה לִי מִיִּקְוֶה מִתַּי אֶת-נַחֲלַת אֲבֹתִי לָךְ:

(ד) וַיָּבֵא אַחְאָב אֶל-בֵּיתוֹ סוֹר וְזַעַף עַל-הַדָּבָר אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעָאֵלִי וַיֹּאמֶר לֹא-אֶתֵּן לָךְ אֶת-נַחֲלַת אֲבֹתִי וַיִּשְׁכַּב עַל-מִטָּתוֹ וַיִּסַּב אֶת-פָּנָיו וְלֹא-אָכַל לֶחֶם:

(ה) וַתָּבֵא אֵלָיו אִיזָבֵל אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֵּר אֵלָיו מִהֲזֶה רוּחַךְ סָרָה וְאֵינְךָ אֹכֵל לֶחֶם:

(ו) וַיִּדְבֵר אֵלֶיהָ כִּי-אֲדַבֵּר אֶל-נָבוֹת הַיִּזְרְעָאֵלִי וְאָמַר לוֹ תִנְהַלֵּי אֶת-כַּרְמִי בְּכֶסֶף אוֹ אֶם-חֲפֵץ אַתָּה אֶתְנָה לָךְ כָּרַם תַּחֲתָיו וַיֹּאמֶר לֹא-אֶתֵּן לָךְ אֶת-כַּרְמִי:

(ז) וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזָבֵל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עֲתָה תַעֲשֶׂה מְלוּכָה עַל-יִשְׂרָאֵל קוּם אֶכְלֵ-לֶחֶם וַיִּטֵּב לְבָבָהּ אָנִי אֶתֵּן לָךְ אֶת-כָּרַם נָבוֹת הַיִּזְרְעָאֵלִי:

(ח) וַתִּכְתֹּב סְפָרִים בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחֲתֵם בַּחֲתָמוֹ וַתִּשְׁלַח הַסְּפָרִים סְפָרִים אֶל-הַזִּקְנִים וְאֶל-הַחֲרִים אֲשֶׁר בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת-נָבוֹת:

(ט) וַתִּכְתֹּב בְּסְפָרִים לֵאמֹר קְרָאוּ-צוּם וְהוֹשִׁיבוּ אֶת-נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:

(י) וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אָנָשִׁים בְּנֵי-בְלִיעֵל נִגְדוֹ וַיַּעֲדוּהוּ לֵאמֹר בְּרַכְתָּ אֱלֹהִים וּמֶלֶךְ וְהוֹצִיאָהוּ וַיִּסְקְלוּהוּ וַיָּמָת:

(יא) וַיַּעֲשׂוּ אָנָשִׁי עִירוֹ הַזִּקְנִים וְהַחֲרִים אֲשֶׁר הַיֹּשְׁבִים בְּעִירוֹ כַּאֲשֶׁר שְׁלַחָה אֵלֵיהֶם אִיזָבֵל כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בְּסְפָרִים אֲשֶׁר שְׁלַחָה אֵלֵיהֶם:

(יב) קְרָאוּ צוּם וְהוֹשִׁיבוּ אֶת-נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:

(יג) וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הָאָנָשִׁים בְּנֵי-בְלִיעֵל וַיִּשְׁבוּ נִגְדוֹ וַיַּעֲדוּהוּ אָנָשִׁי הַבְּלִיעֵל אֶת-נָבוֹת נִגְדוֹ הָעָם לֵאמֹר בְּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וּמֶלֶךְ וַיַּצְאָהוּ מִחוּץ לְעִיר וַיִּסְקְלוּהוּ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת:

(יד) וַיִּשְׁלַחוּ אֶל-אִיזָבֵל לֵאמֹר סִקֵּל נָבוֹת וַיָּמָת:

(טו) וַיְהִי כַשְׁמַע אִיזָבֵל כִּי-סִקֵּל נָבוֹת וַיָּמָת וַתֹּאמֶר אִיזָבֵל אֶל-אַחְאָב קוּם רֵשׁ אֶת-כָּרַם

נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר מֵאֵן לְתֵת-לָךְ בְּכֶסֶף כִּי אֵין נְבוֹת חַי כִּי-מֵת:
 (טז) וַיְהִי כַשְׁמַע אַחָאָב כִּי מֵת נְבוֹת וַיִּקֶם אַחָאָב לְרֹדֵת אֶל-כָּרֶם נְבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
 לְרִשְׁתּוֹ: ס
 (יז) וַיְהִי דְבַר-יִקְנֹק אֶל-אֱלֹהֵהוּ הַתְּשִׁבִי לְאֹמֵר:
 (יח) קוֹם רֵד לְקִרְאֵת אַחָאָב מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכָרֶם נְבוֹת אֲשֶׁר-יָרַד שָׁם
 לְרִשְׁתּוֹ:
 (יט) וּדְבַר־תְּ אֱלֹהֵי לְאֹמֵר "כֹּה אָמַר יְקֹנֹק: הֲרִצְחָתָּ וְגַם-יִרְשָׁתָּ" וּדְבַר־תְּ אֱלֹהֵי לְאֹמֵר "כֹּה
 אָמַר יְקֹנֹק בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר לְקָקוּ הַכְּלָבִים אֶת-דָּם נְבוֹת יִלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת-דָּמָךְ גַּם-אֶתָּה:"
 (כ) וַיֹּאמֶר אַחָאָב אֶל-אֱלֹהֵהוּ הַמְצַאֲתַנִּי אֵיבִי וַיֹּאמֶר מְצַאֲתִי יַעַן הַתְּמַכְרֵךְ לַעֲשׂוֹת הָרַע
 בְּעֵינַי יְקֹנֹק:
 (כא) הֲנַנִּי מִבִּי מִבִּיא אֱלֹהֶיךָ רָעָה וּבַעֲרַתִּי אַחֲרֶיךָ וְהִכְרַתִּי לְאַחָאָב מִשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוֹר
 וְעִזּוֹב בְּיִשְׂרָאֵל:
 (כב) וְנָתַתִּי אֶת-בֵּיתְךָ כְּבֵית יִרְבֻעָם בְּן-נִבְט וּכְבֵית בַּעֲשָׂא בֶן-אֲחִיָּה אֶל-הַכְּעֵס אֲשֶׁר
 הַכְּעֵסָתָּ וַתַּחֲטֵא אֶת-יִשְׂרָאֵל:
 (כג) וְגַם-לְאִיזָבֵל דְּבַר יְקֹנֹק לְאֹמֵר הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ אֶת-אִיזָבֵל בַּחֵל יִזְרְעֵאל:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק יז

גמילות חסדים מניין אנו למדין לאבלים? מאיזבל שהיתה ביתה סמוך לשוק וכל מת שהיה עובר בשוק היתה יוצאת מתוך ביתה ומכה בכפי ידיה ומקוננת בפיה ומהלכת עשרה צעדות, וכל חתן שהיה עובר בשוק היתה יוצאה מתוך ביתה ומצלצלת בכפי ידיה ומקלסת בפיה ומהלכת עשר צעדות, ונתנבא עליה אליהו זכור לטוב הכלבים יאכלו את איזבל בחלק יזרעאל, והאברים שהיו גומלי חסד לא שלטו הכלבים בהם...

משלי פרק ח

(יח) עֲשֹׁר וְכַבּוֹד אֶתִּי הוֹן עֵתָק וְצָדָקָה:
 (יט) טוֹב פְּרִיִי מִחֲרוֹץ וּמִפֶּזַּ וּתְבוּאָתִי מִכֶּסֶף נִבְחָר:
 (כ) בְּאַרְחַ צְדָקָה אֶהְלֵךְ בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט:
 (כא) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרִיתֵיהֶם אֲמַלֵּא: פ

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק יח

עשר וכבוד אתי - כמ"ש עושר וכבוד משמאלה ואמר "אתי" למי שלומד לשמה ואינו נוטל העושר והכבוד בעה"ז הוא אתי, כלומר, זה העושר והכבוד צפון לעה"ב אתי. הון עתק - עתק הוא סוג יקר שאינו בנמצא וקראו עתק (נלע"ד שהוא מל' ויעתק שאינו נגלה כלומר שאינו בנמצא) והון הוא לשון הרבה וזהו שיהיה הון עתק הכל דברים יקרים מאוד שאינו בנמצא כלל, והרבה מאוד, כי דרך זה להיות מעט מחמת שאינו

בנמצא ולעה"ב יהיו הרבה. וצדקה הוא כמ"ש "וצדקה תהיה לנו כי ישמור כו" והיינו ההצטרפות נקרא צדקה והוא יותר מצדק, כי צדק הוא מה שמגיע לו לפי מדת הדין וצדקה הוא כל מה שיצטרך אף שאינו מגיע לו לפי הדין. וזהו וצדקה, כלומר, כל ההצטרפות:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק יט

טוב פריי מחרוץ - וא"ת ולמה אינו נותנין להצדיק בעה"ז העושר והכבוד הנ"ל? לזה אומר טוב פריי מחרוץ - כי הפירות שהאדם אוכל מהן בעה"ז הוא יותר טוב מהמובחר שבעה"ז, שהוא החרוץ, והוא כמו המשל לאחד שהלך להמקום ששם זהב בזול גדול יותר מברזל, והפקח יראה שלא להוציא הוצאת מהזהב ומסתפק א"ע כל מה דאפשר עד שיבא לביתו, אז נוטל הזהב שקבץ שם במקום הזול.

כן הצדיקים יראו לפרנס עצמן בעה"ז ובדוחק כי טוב פירות עה"ב ג"כ מחרוץ ומפז של עה"ז, בכדי שיהיה להם גם הפירות בעה"ב. ובעה"ז אינן רואין רק לקבץ תורה ומצות ואמר "מחרוץ ופז" הוא נגד ב' חכמות שכתבתי למעלה, ונגד חכמה הגלויה אמר טוב פריי שהוא דוגמת הפרי שהוא בגלוי והוא יותר טוב מחרוץ ואפילו החכמות הנעלמות מעין כל חי, אעפ"כ הוא יותר טוב מפז. ותבואתי - הוא מה שאדם מוציא מעצמו, והוא דוגמת התבואה שאדם זורע ומוציא ע"י מעשיו. והוא מכסף נבחר כי הכסף הוא גלוי יותר מהזהב כן הדברים שהוא מוציא היה נעלם בהחכמה אך שם היה בהעלם ועכשיו בגלוי כן הכסף הוא גלוי יותר והוא נכלל בהזהב:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק כ

באורח צדקה אהלך - כלומר, במי שהולך באורח צדקה באותו אדם אהלך. בתוך נתיבות משפט - באותן ההולכין בנתיבות משפט בתוך אותן אהלך. וצדק ומשפט כבר כתבתי למעלה שהוא צדק ומשפט והיינו צדק לעולם לעשות צדקה עם כל בני אדם ומשפט לעצמו. וכן לעוברים על התורה:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק כא

להנחיל אוהבי יש שעולם הזה אינו שוה לעה"ב בב' דברים אחד שעה"ז הבל וריק ואין בו ממש, כמ"ש ב"בן המלך והנזיר" הבני אדם מחליפין את היש באינו יש, ואומרים על אינו יש שהוא יש כו'. והב' שהוא עולם עובר כעוף פורח. אבל עה"ב הוא נצחי לעולם ולעולמי עולמים וזהו "להנחיל" כלומר שהוא נחלה לעולם וגם "יש" שהוא עולם יש והוא "לאהבי". ואוצרותיהם - הוא נגד יראה כמ"ש יראת ה' היא אוצרו, ולית לה מגרמה כלום - לזה אומר "אמלא" כמ"ש ובדעת חדרים ימלאו גו'. "ש" הוא חו"ב ואוצרותיהם אמלא בדעת כמ"ש ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים, והן תרין אחסנתין ותרין עטרין והוא סוד שם הששי שהך' כולל ב' כפי"ן של מנצפ"ך...